

NICOLÀ VICENTINO

(1511-*ca.*1575)

MUSICA PRISCA CAPUT

MADONNA, IL POCO DOLCE

(de *L'antica musica ridotta alla moderna prattica*, 1555)

MATEU FLETXA, EL JOVE

(1530-1604)

SACRO A CIBELE

(d' *Il Primo Libro de Madrigali*, 1568)

ORLANDO DI LASSO

(1532-1594)

CARMINA CHROMATICO, QUAE AUDIS

(de *Prophetiae Sibyllarum*, *ca.* 1550-1560)

CHRISTE DEI SOBOLES

(1579)

TIMOR ET TREMOR

(1564)

MATEU FLETXA, EL JOVE

ALZA DOGLIOSO CANTO

(d' Il Primo Libro de Madrigali, 1568)

LUZZASCO LUZZASCHI

(ca. 1545 - 1607)

LUNGI DA TE

CARLO GESUALDO DI VENOSA (1566-1613)

TRIBULATIONEM ET DOLORE

O VOS OMNES

(versió de 1611)

DEUS REFUGIUM ET VIRTUS

(de Sacrarum Cantionum Liber Primus, 1603)

LUZZASCO LUZZASCHI

QUIVI SOSPIRI PIANTI

La durada aproximada del concert és de 65'

ENSEMBLE O VOS OMNES

XAVIER PASTRANA, DIRECCIÓ

SOPRANO Clara Brunet / MEZZOSOPRANO Eulàlia Fantova / ALTO Mercè Bruguera / TENOR Ferran Mitjans i Martí Doñate / BAIX Tomàs Maxé

Carles Blanch, llaüt

COMENTARI

per Oriol Pérez i Treviño

UN MODEL DE RENAIXEMENT

Molts rius de tinta s'han fet córrer sobre els orígens de l'òpera, la qual, per a molts musicòlegs, constitueix una de les contribucions més grans de la cultura occidental. Més enllà, però, de l'atribució de la seva 'invenció' a pioners considerats com a 'alterats' (Camerata degli Alterati), cal dir que abans de la creació de l'òpera, cap a finals del segle XVI i inicis del segle XVII, ja feia anys que en la música estaven passant coses que profetitzaven l'arribada de quelcom nou o, dient-ho amb els termes del teòric de la ciència Thomas S. Kuhn (1922-1966), d'«un nou paradigma». Aquests canvis no van venir només propiciats pels postulats i tractats dels teòrics – posem per cas de la Camerata de Bardi – sinó també perquè músics i cantors que representaven la part de la pràctica musical van repensar-se'n objectius i normes.

El concert d'avui constitueix una mostra de com, precisament, l'anhel de l'humanisme musical va precedir l'assoliment del Renaixement musical, un Renaixement entès com l'operació cultural que va voler recuperar models i formes de l'antiguitat clàssica. En efecte, quan es va voler recuperar la tragèdia clàssica dels grecs, que acabaria donant lloc al naixement de l'òpera, es va fer amb un estil i un llenguatge barrocs. En els segles que pintors, escultors i arquitectes van voler expressar-se «com els antics», musicalment se seguia desplegant la recerca d'una música que expressés al màxim el text que la sustentava. Va ser, justament, la tendència humanista la que va portar a la creació del gènere del madrigal, del qual avui podem escoltar quatre bellíssimes mostres. Dues del terriblement interessant Nicola Vicentino (1511-1572) i dues del nostre Mateu Fletxa el Jove (1530-1604).

Qualifiquem Vicentino de terriblement interessant perquè, a partir de la dècada de 1540, va impulsar la recuperació d'escala cromàtica i enharmònica a partir de la relectura dels antics. Així, per exemple, el madrigal llatí *Musica prisca caput*, extret del tractat *L'antica musica*

ridotta alla pratica moderna (Roma, 1555), pretén demostrar els tres gèneres harmònics tot usant per a cada línia del text les harmonies diatònica, cromàtica i enharmònica. No serà sobrer recordar que, per al gènere enharmònic, el músic de Vicenza va decidir dividir l'octava musical en 31 sons, la qual cosa va donar lloc al naixement de la microtonalitat.

Fletxa el jove, per la seva banda, ja va ser reconegut a la seva època, com ho demostra l'edició del seu *Primo libro de madrigali* (1568) a la ciutat de Venècia. Dels 31 madrigals a 4 i 5 veus d'aquest llibre del creador oriünd de Prades (Baix Camp), en podrem escoltar dos.

Al costat d'aquestes mostres profanes, però, en el concert d'avui també trobarem mostres de música religiosa que, òbviament, es van veure influenciades per les troballes del gènere madrigalesc. És el cas de *Carmina chromatico*, que a més de donar nom al concert d'avui introdueix la col·lecció de les *Prophetiae sibyllarum* de Roland de Lassus (ca. 1532-1594), publicades pòstumament i en les quals utilitza un llenguatge musical ric de cromatisme que l'aproxima al protoexpressionisme d'algunes mostres de Gesualdo da Venosa (1566-1613), compositor avui representat amb dos motets pertanyents a la col·lecció del *Sacrarum cantionum quinque vocibus. Liber primus* (Nàpols, 1603) i amb el responsori *O vos omnes* –que dona nom al conjunt vocal de Xavier Pastrana–, inclòs en la col·lecció de *Responsoria* (1611). Si el context social i geogràfic de les obres de Gesualdo ens acostarà a les particularitats d'un príncep d'alt rang i al Nàpols religiós de principis del segle XVII, el madrigal *Quivi sospiri* de Luzzasco Luzzaschi (1545-1607) ens traslladarà a la cort de Ferrara. D'aquest mateix gènere, escoltarem una mostra del *Secondo libro de madrigali* (Venècia, 1576. Llibre II) de Luzzaschi, basat en un fragment del Cant III de l'Infern de *La divina comèdia* de Dante Alighieri (1265-1321). I és que dos-cents seixanta-quatre anys després de la mort, a Ravenna, del poeta florentí, la seva obra ja s'havia erigit en una referència i un model. Un model de Renaixement.

LLETRES

 [Descarrega les lletres del concert](#)

PRINCIPALS MITJANS PATROCINADORS

